

Sisällys

Oppilaalle	3
Sisällys	4
Opettajalle	6
Oppimisen välineitä	8

LUPAAVA ALKU

Koulu homeessa	10
Kelluva koulu	12
6B:n onni	15

JÄNNITYS TIIVISTYY

Lohikäärmeen kita	19
Kohta voi tulla ukkonen	19
Aalokkon merikäärme hyökkää	25
Ykkösjätkät	29

VUODEN ERI AIKONA - ERI VUODENAIKONA

Antti turkin antaa	34
Järvi jäässä, järki päässä	38
Vaatteet on mun aatteet	41

ILTA ON AAMUA VIISAAMPI

Suomen keskiaika alkaa	44
Talonpojan savupirtissä	47
Keskiajan kaupungissa	50
Polkupyörän	54

VERBALIIKKA JA KIELIKUKKASIA

Mediasoppa kouluruuasta	59
Ruutuaikaa	61
Kielikukkasia	62

SUOJELE LUONTOA

Elämän monimuotoisuus	66
Kierrätys on viisasta	69
Omat pienet teot	71

SÄHKÖÄ ILMASSA

Kuka on suosittu?	74
Loma loppumassa!	78
Onko jalkapallo vain poikien laji?	81
Animea ja mangaa	84

LAPSET MAAILMANKARTALLE

Roolipeli	86
Lapsen oikeuksien sopimus	88
Aika aikaansa kutakin	90
Mikä sinusta tulee isona?	93

SANASEPPOJA JA KÄSITTEKIMPUJA

Yökylässä	96
Päivänkakkarajuhlat	99
Kirjaklubissa	101

VÄINÄMÖINEN SVENGAA

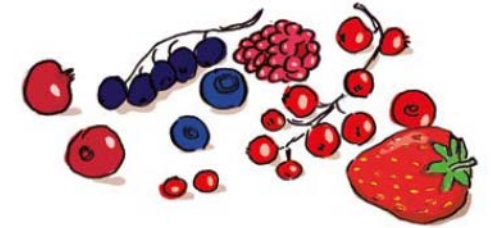
Kalevalan synty	106
Kalevalan matkaan	108
Väinämöisen ja Joukahaisen kilpalaulanta	110
Kalevala elää	113

PIENI MERENNEITO

Pieni merenneito	117
Pieni merenneito – Viisi pitkää vuotta	120
Pieni merenneito – Vihdoin meren pinnalla	123
Pieni merenneito – Muuta pyrstöni jaloiksi, tahdon elää ihmisenä!	127

LENNETÄÄN UNELMIEN SIIVILLÄ!

Saapuminen mökille	131
Variskalliot	133
Koveran kiven taika	136
Salaiset aikamatkat	139

Oppimisen välineitä

LUKULUUPPI

Jokaisen kappaleen alussa on Lukuluuppitehtävät. Ne ohjaavat tekstien ja kuvien lukemiseen. Luku- luuppitehtävät auttavat ennakoimaan tekstin sisältöä: pystyt päättämään jo paljon, ennen kuin olet vielä lukenutkaan koko tekstiä.

Jokaisen kappaleen lopussa on melkoinen joukko tehtäviä. Osa niistä tehdään tunnilla yhdessä opettajan ja muun ryhmän kanssa, osa voi tulla koti- tehtäväksi. Osa tehtävistä tehdään suullisesti, mutta joukossa on myös kirjoitustehtäviä.

Lue ja hoksaa

Nämä tehtävät ohjaavat etsimään tekstistä olennais- ta tietoa ja harjoittavat myös laajentamaan tekstin aihepiiriä ympäröivään maailmaan ja omiin koke- muksiin.

Opettele ja opi

Nämä tehtävät ohjaavat tarkastelemaan tekstissä käytettyä kieltä ja harjoittelemaan kielen ja tekstin eri muotoja.

Tutki kuvaa ja hoksaa

Kirjan kuvat johdattelevat tekstiin ja aihepiiriin, lu- kemaan kuvaa ja etsimään siitä tietoa. Kuvien ja nii- hin liittyvien kysymysten avulla voidaan harjoitella aiheen sanastoa ja kielitietoa.

Kerro ja kuuntele

Näissä tehtävissä harjoitellaan puhumista erilaisista aiheista ja opetellaan myös keskittymään puheto- veiden kuuntelemiseen. Keskustelu on parasta sil- loin, kun kaikki osallistujat kuuntelevat myös tois- tensa esille nostamat asiat.

Keksi ja kirjoita

Nämä tehtävät ohjaavat erilaisiin kirjoitustehtäviin. Kirjoitustehtävät tehdään erilliseen kirjoitusvih- koon. Siisti käsiala ja selkeä otsikointi on tärkeää muistaa kaikissa kirjoitustehtävissä!

Esitä ja eläydy

Joissain kappaleissa päästään opettelemaan myös eläytyvää kertomista, lukemista tai esittämistä. Näiden tehtävien avulla voi harjoitella suullisen esi- tämisen taitoja ja saa esiintymiskokemusta.

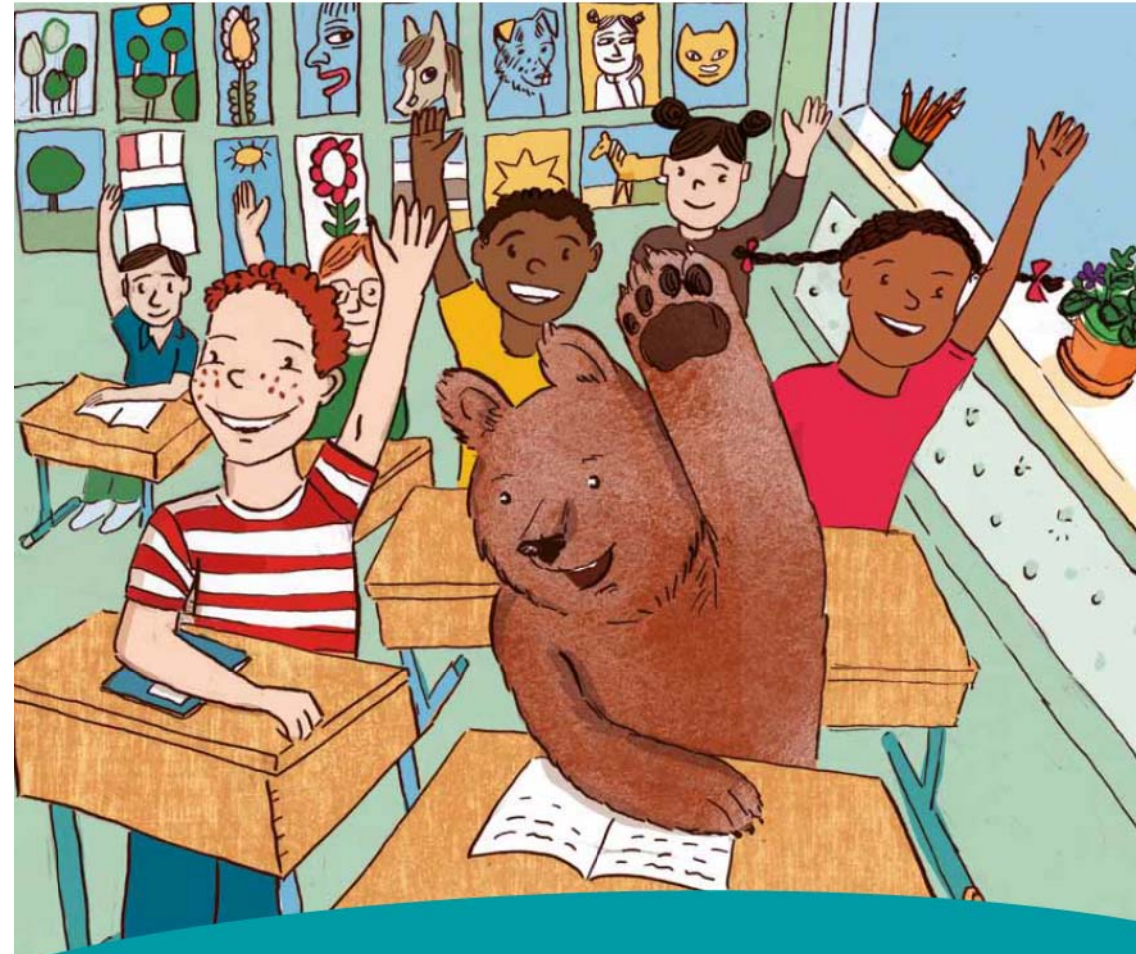
SANASALAATTI

Joka kappaleessa on sanastoharjoituksia, joissa ope- tellaan uusien sanojen merkitystä ja käyttöä sekä laajennetaan suomen kielen sanavarastoa. Oppilaat voivat myös pitää erillistä sanavihkoa, johon kootaan uudet sanat tai vaikkapa kaikki sanasalaattitehtävät.

Kuuntelutehtävä

Sekä teksti- että harjoituskirjassa on paljon kuuntelu- tehtäviä. Ne löytyvät tällaisen kuvakkeen kohdalta. Kuuntelutehtävissä harjoitellaan eläytymisen li- säksi sekä tarkkaa että pelkkiä pääasioita poimivaa kuuntelutaitoa. Kirjassa on myös paljon keskustelu- tehtäviä, joissa päästään harjoittelemaan osallistu- vaa kuuntelua.

LUPAAVA ALKU

LUKULUUPPI

- » Tarkastele tekstiä. Mitä tekstilajia se edustaa?
- » Mihin teksti on kirjoitettu ja millainen on sen tyyli?

Koulu homeessa

>>>

Perjantai, 15. elokuuta

Ensimmäinen koulupäivä – plääääääh! Tai oikeastaan puoliplääh, koska minulla on ollut ikävä luokkakavereita ja tänään näen heidät pitkästä aikaa. Aamulla kun tepastelin aamiaispöytään, olin hetken aikaa ihan ihmeissäni ja hieroin silmiäni. Olin nimittäin aivan varma, että meidän ruokapöydän äärellä istuu siivousmoppi ja juo kahvia. Mutta se olikin äiti, joka on hermona, kun koulu taas alkaa. Äiti herää kukonlaulun aikaan ja odottaa aamiaispöydässä tukka pystyssä ja näyttää ihan siivousmopilta. Kannattaisi varoa, ettei joku vielä luule sitä siivousvälineeksi ja sulje siivouskaappiin.

Äiti naputti sormillaan pöydän pintaa ja katsoi minua kiukkuisesti.

– Vauhtia nyt, Emilia! Ei ensimmäisenä päivänä voi myöhästyä!

Kun vihdoinkin saavuinkin koulun pihaan, Simo juoksi minua vastaan silmälasit hauruudessa.

– Emilia, Emilia, arvaa mitä! Koulu on lopetettu! Simo huusi ja huohotti juostessaan.

– Miten se voi olla mahdollista? En minä ainakaan ole vielä valmis työelämään! minä ihmettelin.

– En minäkään, mutta arvaa mitä!

– Älä arvuuttele, Simo, vaan mene suoraan asiaan, minä vastasin.

Joskus Simo saisi tiivistää asioita ja mennä heti asian ytimeen.

– Aasiaan? Miksi minun pitää mennä Aasiaan? Siellä on niin kuuma ja minulle tulee auringosta näppyliötä, Simo kysyi hämmentyneenä.

Simon superkuulo teki välillä tepposet. Onneksi paikalle juoksivat myös Lasse Kaaltio ja Mona Ranta. Heikin olivat ihan täpinöissään. Lasse pyyhki hikeä otsaltaan ja hihkui:

– Koulu on suljettu. Koulu on täynnä homeetta! Nyt loppui koulunkäynti!

Rehtori saapui pihalle paperista tötteröä suunsa edessä pidellen.

– Jiihaa oppilaat! Kuluneen kesän aikana koulussamme on havaittu homeetta. Se tarkoittaa sitä, että koulun rakenteisiin on päässyt kosteutta ja homesieni on päässyt leviämään villisti kaikkialle. Jotkut teistä ovat varmasti kuulleet, että home on terveydelle vaarallista ja siksi joudumme evakkoon emmekä voi palata, ennen kuin homeongelma on ratkaistu.

Päiväkirja on jonkun ihmisen henkilökohtainen kirja tai muistivihko, johon hän kirjoittaa muistiinpanoja omasta elämästään. Päiväkirja etenee aikajärjestyksessä, ja tavallisesti siihen kirjoitetaan joka päivä. Päiväkirjamerkinän alussa on päivämäärä.

Lue ja hoksaa

1. Mitä mieltä Emilia oli koulun alkamisesta?
2. Miksi Emilian äiti oli hermostunut?
3. Miksi koulu oli suljettu?

SANASALAATTI

10. Tutki tekstiä. Selvitä, mitä alleviivatut ilmaukset tarkoittavat. Keksi toinen tapa sanoa sama asia. Esim. Täpinöissään tarkoittaa samaa kuin innoissaan.
11. Tiedätkö nämä päiväkirjan kirjoittamiseen liittyvät sanat: päiväys/päivämäärä, havainto, kokemus, tunne, lukupäiväkirja, lokikirja, treenipäiväkirja, ajopäiväkirja, matkapäiväkirja, lintupäiväkirja, säähavaintokirja, blogi?

Opettele ja opi

4. Kuka tekstiä kirjoittaa? Kenelle tekstiä kirjoitetaan?

Kerro ja kuuntele

5. Mihin luulet, että Emilian koulun oppilaat ja henkilökunta siirtyvät evakkoon eli väliaikaisiin tiloihin?
6. Mitähän mieltä oppilaat ovat yllättävästä käänteestä? Miten itse suhtautuisit?
7. Onko teidän koulussanne sattunut mitään yllättävää?

Keksi ja kirjoita

8. Kirjoita päiväkirjaan esim. tämän lukuvuoden ensimmäisestä koulupäivästä tai tästä päivästä. Muista merkitä päiväys. Voit aloittaa esim. sanoin "Rakas päiväkirjani".

Esitä ja eläydy

9. Lue eläytyen ääneen rehtorin puheenvuoro. Millainen äänensävy rehtorilla on? Onko hän innostunut vai harmistunut asiasta?

Kelluva koulu

- Kukaan ei lähde nyt mihinkään, rehtori kiljaisi paperitötteleensä. - Minulla on jo ratkaisu kouluongelmaamme ja nyt me kaikki lähdemme tutustumaan uuteen kelluvaan kouluumme. Aloitamme opiskelut siellä heti maanantaiaamuna kello yhdeksän. Tiedätte sitten, minne tulla ja retkeily avartaa muutenkin mieltä, eikö?

Kaikki seisoivat paikoilleen jähmettyneinä ja tuijottivat rehtoria suu auki. Mikä ihmeen kelluva koulu?

Rehtori jatkoi: - Kaupungilla ei ole tarjota meille ylimääräistä koulurakennusta, mutta sen sijaan meille rakennettiin kelluva koulu. Se kelluu meressä ponttoonien varassa. Lähdetään katsomaan miltä se näyttää.

Saavuimme busseilla Vuosaaren, Aurinkolahden hiekkarannalle. Rannalta lähti pitkä laituri, jonka kylkeen oli kiinnitetty kelluva rakennus, joka muistutti muovista kapselia. Kapseli kellui veden päällä ja osa siitä veden allakin. Kapseli oli kirkkaan punainen ja sen kyljessä oli pieniä pyöreitä ikkunoita. Vähän samanlaisia kuin mitä olen nähnyt jossain sukellusveneistä kertovissa dokumenteissa. Katolla liehui viiri, jossa luki Aurinkolahden kelluva ala-aste.

Rehtori komensi meidät parijonoon ja huitoi kädellään meitä seuraamaan hänen perässään.

- Jiihaa oppilaat ja varovasti laiturilla! Saatte kurkkia ikkunoista sisään ja ihaila uutta kouluanne, mutta muistakaa, että maltti on valttia, rehtori opasti.

LUKULUUPPI

» Katso kuvaa ja silmäile tekstiä. Päätele, mikä on tarinan tapahtumapaikka.

Sitten Keittäjä-Donna käski kaikki riviin laiturille seisomaan ja jakoi meille lounaaksi lihapiirakat. Paitsi kasvissyöjät, jotka saivat paprikapiirakat. Paprika-allergiset saivat pelkät tomaatit, tomaattiallergiset saivat

kurkut ja kurkkuaallergiset saivat kurkkupastillit. Lounaan jälkeen rehtori jatkoi taas puhettaan:

- Jiihaa, lapset. Vietämme tulevan lukuvuoden täällä kelluvassa koulussa. Nyt te kaikki tiedätte, missä koulu sijaitsee ja osaatte tulla oikeaan paikkaan heti maanantaina.

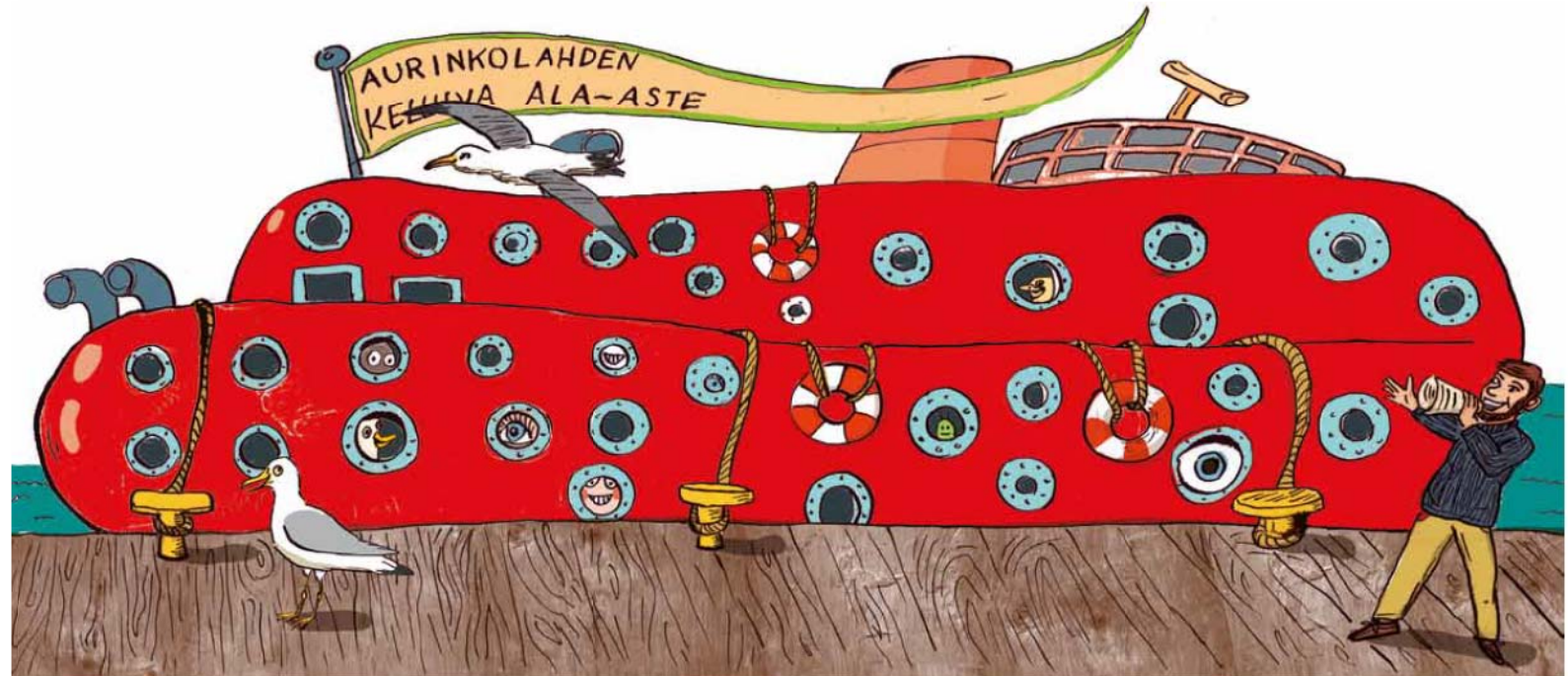
Olimme vähän pettyneitä, koska olisi ollut kiva nähdä koulu myös sisältä. Mutta rehtori oli tiukkana.

- Maanantaina vasta pääsette sisälle. Emme ole saaneet vielä kaupungilta avaimia. Rakensi-

vat tämän koulun niin kiireellä, että unohtivat rakentaa siihen oven. Maanantaihin mennessä se on täysin valmis ja silloin Siivooja-Jaska pitää teille esittelykierroksen.

Minusta oli vähän omituista, että koulussa ei ollut muka ovea. Miten muuten oli pystytty

rakentamaan muut luokkatilat? Luulen, että hajamielinen rehtorimme on unohtanut koulun avaimet kotiin ja keksi tuollaisen hätävalheen, koska eihän rehtori voi antaa noin huolimattonta kuvaa itsestään oppilailleen. Olisipa jo maanantai, koska voin vain kuvitella, että

Lue ja hoksaa

1. Millainen Emilian uusi koulu on?
2. Keitä koulun työntekijöitä tekstissä mainitaan?
3. Mikä oppilaita hämmästytti?

Siivooja-Jaskan kouluesittelykierron on jotain hauskaa.

Hyvää yötä, päiväkirja.

NORONEN, PAULA: *EMILIAN PÄIVÄKIRJA, SUPERMARSU PELASTAA SILAKAT. GUMMERUS 2009*

Opettele ja opi

4. Jatka seuraavia lauseita lisäämällä perustelut.
 - a. *Uusi koulurakennus oli epätavallinen, koska...*
 - b. *Haluaisin, että meidänkin koulumme olisi kelluva, koska...*
 - c. *En pitäisi siitä, että koulumme suljettaisiin, koska...*
5. Miten Emilia päättää tekstinsä?

Kerro ja kuuntele

6. Mikä oli mielestäsi tekstin hauskin kohta? Miksi?

SANASALAATTI

7. Selvitä, mitä sanat tarkoittavat. Ryhmittele sanat
 - a. rantaan ja merenkulkuun liittyviin
 - b. ruokailuun ja ruokaan liittyviin.

6B:n onni

Lusikkajoen koulun 6B-luokan opettaja on antanut oppilailleen tehtäväksi kirjoittaa runoja onnesta. Näin opettaja Viivi Kivi ohjeistaa oppilaita:

Kirjoita runo onnesta: Mitä onni on? Mistä olet onnellinen ja milloin? Mikä tekee muut onnelliseksi? Mikä voi olla onnen este? Miten jatkat? Mikä onni, että... Onneksi...

Millaisia runoja luokassa syntyy? Jollekin onni on oma kissa, nalle, uusi pleikkari tai hyvä ystävä. Yhden onni on ostarilla, toisen laskettelurinteessä. Oppilaat uskaltavat kirjoittaa myös siitä, mikä on tehnyt onnettomaksi.

MILLA & TIIA

Me kaahataan rullaluistimilla ja hengataan kiskalla ja ostarilla ja tykätään mennä uimahalliin ja siitä kun saa takin kalliin.

Mut onks se oikeesti onnee?

Me tykätään meidän kavereista ja mangasta ja hamstereista ja siitä kun tyyppit kattoo meitä mutta ei uskalla sanoo heitä.

Mut onks se oikeesti onnee?

LUKULUUPPI

- » Mistä tunnistat seuraavat tekstit runoiksi?
- » Runojen otsikot ovat henkilönnimiä. Päättelä, miksi. Voisiko ne nimetä toisin? Mieti vaihtoehtoja.

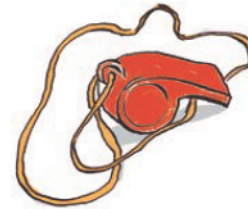
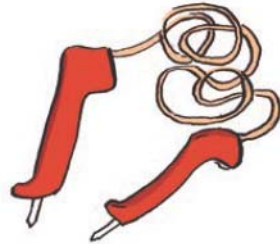
Järvi jässä, järki päässä

Tuhansien järvien maassa, meren ja saarien ympäröimässä Suomessa jäällä liikkuminen talvisin on aina ollut osa ihmisten elämää. Nykyäänkin jäällä käveleminen, hiihtäminen tai pilkkiminen on tapa viettää aikaa, kuntoilla, levätä ja nauttia luonnosta.

Varovaisuus ja turvallisuus jäällä on tärkeää. Uhkarohkeus, välinpitämättömyys ja huono varustautuminen johtavat vaaratilanteisiin. Aikaisin syksyllä ja myöhään keväällä jää ei ole riittävän

LUKULUUPPI

- » Vertaa otsikon sanoja keskenään. Kuinka monta eroavaisuutta löydät niistä?
- » Mieti, mitä otsikon ilmauksella tarkoitetaan.

paksua ja kantavaa, eikä onneaan kannata uhmata. Leutoina talvina jää ei kannata sydäntalvellakaan, joten sää tiedotusten seuraaminen on tärkeää, ja jäällä paljon liikkuvien ihmisten neuvoista on syytä ottaa vaarin.

Kun pakkasta on pitkään, jään kestävyys paranee. Pakkasan ja suojan välillä sahaava sää tai paksu lumipeite heikentävät jään kantavuutta, eikä paksukaan jää kestä ihmisen painoa. Kävelevän ihmisen alla jään täytyy olla vähintään 5 cm paksua teräsjäätä.

Virtauspaikoissa kuten siltojen ja laitureiden läheisyydessä, joissa sekä avantojen ja halkeamien ympärillä jää on heikompaa. Sellaisia kohtia on syytä välttää.

Jälle lähtevän on tärkeää kertoa suunnitelmistaan kotona, ja retkelle on hyvä mennä yhdessä toisten kanssa. Jäällä on kuitenkin hyvä pitää välimatkaa kavereiin, jotta jäähän kohdistuva paino jakautuu isommalle alueelle. On hyvä ottaa kaulaan jäänaskalit ja pilli. Jos jää pettää ja putoaa jäihin, jäänaskalien avulla voi vetää itsensä ylös vedestä. Mukana voi pitää myös keppiä, jonka avulla voi kokeilla edessä olevan jään kestävyttä. Kelluntatakki, pelastusliivit tai veneilijän pelastuspuku ovat järkeviä hankintoja, varsinkin jos liikkuu jäällä paljon. Se ei ole jänishousu vaan fiksu, joka huolehtii turvallisuudesta.

Hyviin tapoihin kuuluu, että jäällä ei huudeta turhaan. Jos tarvitsee apua päästäkseen ylös vedestä, silloin on syytä huutaa kovaa tai puhaltaa pilliin, jotta lähistöllä olevat kuulevat ja ymmärtävät tulla apuun. Jos itse huomaa jonkun joutuvan veden varaan, on toimittava ripeästi mutta kuitenkin niin, ettei joudu itse vaaraan. Vedessä olevaa lähestytään lopussa ryömien, jotta oma paino jakautuisi jäälle mahdollisimman suurelle alueelle. On varottava menemästä liian lähelle jään reunaa, jotta ei itse putoa jäihin. Jos mukana on köysi tai pitkä keppi, sen toisen pään voi heittää vedessä olevalle niin että tämä pääsee kiipeämään vedestä tai hänet voi vetää kovan jään päälle. Muun kättä pidemmän puuttuessa voi käyttää omaa takkia tai kaulahuivia apuna. Jäihin pudonnut on saatava nopeasti suojaan ja lämpimään. Hierominen tai muu nopea lämmittäminen voi kuitenkin olla vaarallista. Peitteen alla hitaasti lämpiäminen on turvallisinta.

HTTP://WWW.SUH.FI

Lue ja hoksaa

1. Miten eri tavoin ihmiset hyödyntävät vesien jäätymistä?
2. Mitä jäällä liikkuvan täytyy muistaa?
3. Millainen jäällä liikkuminen on uhkarohkeaa?
4. Miten voi liikkua jäällä turvallisesti?
5. Mitä pitää tehdä jos putoaa jäihin?
6. Mitä pitää tehdä, jos näkee jonkun pudonneen jäihin?

Opettele ja opi

7. Kerää erilaisia lunta ja jäätä kuvaavia sanoja vihkoon.

Kerro ja kuuntele

8. Keksi kysymyksiä tekstistä.

Keksi ja kirjoita

9. Kirjoita ohje jäällä liikkujalle.

SANASALAATTI

10. Selvitä, mitä tekstistä alleviivatut ilmaisut tarkoittavat. Keksi toinen tapa sanoa sama asia.
11. Näillä sanoilla voit pelata sanabingoja tai tehdä sanaristikon luokkatoverille: *sääennuste, yöpakkas, hauras, sohjo, virtauspaikka, kapeikko, sula, kohvajää, teräsjää, pillijää, röpelö, riite, railo, avanto, ahto, jäätie*.
12. Missä tilanteissa seuraavia ilmaisuja käytetään?
 - Varo heikkoja jäitä!
 - Varo katolta putoavaa lunta ja jäätä!
 - Parempi virsta väärään kuin vaaksa vaaraan.

VAATTEET ON MUN AATTEET

Mikä on nyt muodissa? Erityisesti aina keväällä kesän lähestyessä lehdet pursuaa muotijuttuja. Muotilehtiä lukemalla voisi kuvitella, että elämä ja onnellisuus on kiinni siitä kuinka in osaa olla, ja ymmärtääkö mitään viimehetken muodista.

Muoti on kuitenkin ollut olemassa ainakin sata vuotta, tai ehkä monta sataa vuotta, kun kuninkaalliset ja niiden hoviväki kilpaili röyhelöiden ja silkin määrällä. Muoti on siis vaihtuvaa – mikä on muotia nyt, on kohta ihan out. Oikeastaan luulen, että muotia on se, mistä monet samaan ryhmään kuuluvista ihmisistä tykkää ja mitä ne käyttää. Jos vaikka ”kaikilla” nuorilla on vihreet farkut, niin sit voi sanoa, että vihreet farkut on muotia (=). ”Muodikas” ei oikeastaan tarkoita samaa kuin ”nykyaikainen”.

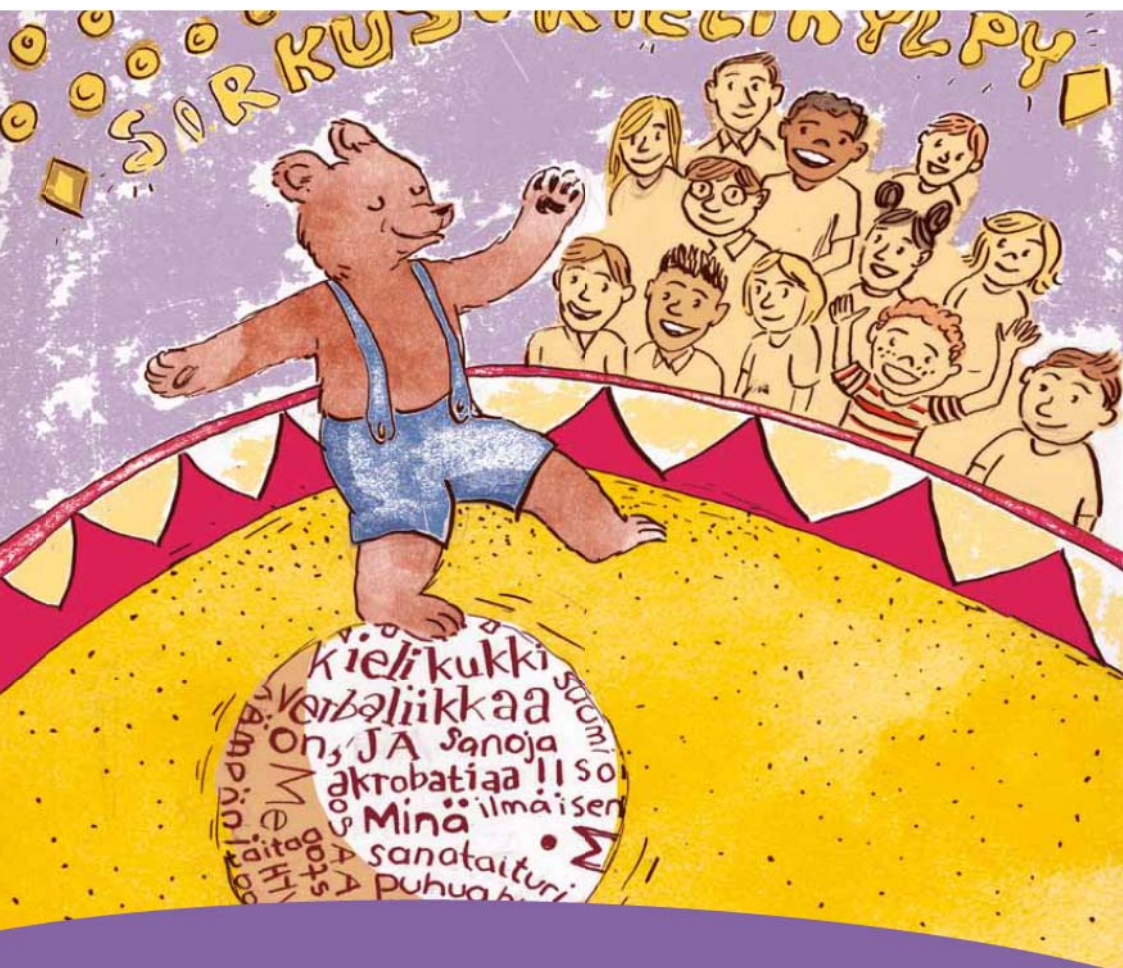
Olen itse varsinaisen muodin suurkuluttaja, ja aihe kiinnostaa mua tosissaan. Mutta en ole mikään pintamuodin perässähiittäjä vaan mietin itse, millaset yhdistelmät sopii ja mikä sopii just mulle. En myöskään tuhlaa rahojani muotikuteisiin. Ostan harkiten, joskus halpoja, joskus harvoin vähän kalliimpia. Muotilehtiä katselen mieltien olisiko niissä ideoita omiin vaatteisiin. Tässä blogissani keskityn muodista kirjoittamiseen.

Eniten käytän ihan tavallisia vaatteita: t-paitaa, farkkuja, hupparia ja tennareita. Mutta on kiva pukeutua juhliin ihanaan

LUKULUUPPI

- » MIETI, MITÄ OTSIKON ILMAUS TARKOITTA.
- » TIEDÄTKÖ, KENEN VANHASTA LAULUSTA OTSIKON ILMAUS LÖYTYY?

VERBALIIKKAA JA KIELIKUKKASIA

Mediasoppa kouluruuasta

LUKULUUPPI

- » Silmäile tekstiä. Mikä tekstilaji on kyseessä?
- » Missä juttu on julkaistu?

Helsingin Sanomat 17.6.2012

SKOTTITYTÖN KOULURUOKABLOGI NOSTI SENSUURIKOHUN

Lontoo. Se on erilainen ruokablogi.

Ei veden kielelle houkuttavia kuvia, ei herkureseptejä.

Martha Paynen päivityksissä pääosassa ovat karut kuvat koululounaista: rasvaisia pitsoja, hampurilaisia, ranskanperunoita tai kroketteja. Lisänä miniannos kasviksia, jälkiruuaksi jäätelöä tai muffineja.

Mukana on myös arvio ruuasta, sen terveellisyydestä ja maininta siitä, sisältyykö annokseen hiuksia (onneksi ei).

Mutta tällä viikolla blogi oli vakavasti uhatuna. Viranomaisille se oli liikaa.

Yhdeksänvuotias skotlantilaistytty Martha Payne aloitti keväällä blogin NeverSeconds. Hän kuvasi kaksi puntaa (vajaat kaksi ja puoli euroa) maksaneita koululounaitaan opettajiensa luvalla. Blogissaan hän esiintyi nimettömänä.

Sivusta tuli huippuosittu. Viikossa lukijoi- ta oli satatuhatta, tällä viikolla jo yli kaksi miljoonaa. Paynelle tulvi kuvia lounaista ympäri maailmaa. Kannustusta tuli julkkiskokki **Jamie Oliverilta**, joka on taistellut paremman kouluruuan puolesta.

Ja tyttö muutti maailmaa. Pian koulun op- pilaille ilmoitettiin, että he saivat lounaalla

niin paljon kasviksia ja hedelmiä kuin halusivat. Bloginsa avulla Payne keräsi samalla rahaa Afrikan lapsille.

Torstaina Payne joutui kuitenkin rehtorinhuoneeseen. Rehtori kertoi tytlle, että kamera ei saa enää tuoda kouluun. Asiasta olivat päättäneet kunnan viranomaiset.

Siitä vasta kohu nousikin. Perjantaina kunnanvaltuuston johtaja joutui pyörtämään panna-päätöksen. Bloggaukset saanevat siis jatkoa.

31.toukokuuta blogiin ilmestyi tutunoloinen lounas: nakkikeittoa ja ruisleipää. Kuva on Suomesta.

Payne kertoi monien suomalaisten lähettäneen kuvia. Skottitytön mielestä kaikki lounaat

vaikuttivat herkullisilta. Hänestä oli uskonnontonta, että sellaista ruokaa saa koulussa – ilmaiseksi.

[HTTP://NEVERSECONDS.BLOGSPOT.CO.UK/](http://neverseconds.blogspot.co.uk/)
TANJA VASAMA, HELSINGIN SANOMAT

Karhujen suurinta herkkua ovat marjat ja hunaja, mutta ei tuokaan pahalta näytä.

Lue ja hoksaa

1. Mistä aiheesta skotlantilainen Martha Payne kirjoittaa blogia?
2. Millaista lounasta Marthan koulussa tarjotaan ja mitä mieltä hän on ruuasta?

Opettele ja opi

3. Etsi tekstistä persoonamuotoisia verbejä. Kirjoita viisi verbiä vihkoosi ja merkitse, onko verbi yksikössä vai monikossa ja kuka on tekijänä (*minä, sinä, hän, me, te* vai *he*).

Kerro ja kuuntele

4. Mitä mieltä olet kouluruuasta? Mitkä ovat suosikkiruokiasi koulussa?

SANASALAATTI

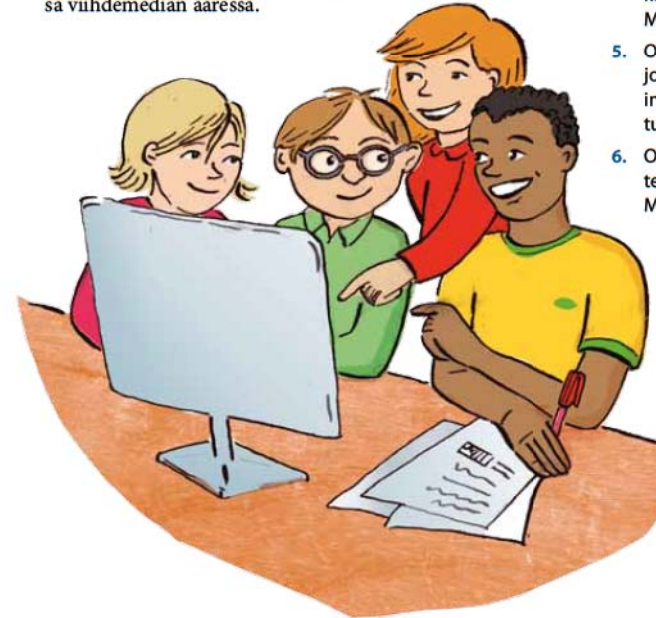
5. Tutki tekstiä. Selvitä, mitä alleviivatut ilmaukset tarkoittavat. Keksi toinen tapa sanoa sama asia. Esim. *Pyörtää päätöksensä* tarkoittaa samaa kuin, että joutuu perumaan päätöksensä.
6. Mitä blogeihin ja Internetiin liittyvää sanastoa löydät tekstistä? Kokoa sanavihkoosi.

Ruutuaikaa

Ruutuajalla tarkoitetaan viihdemedian eli television, tietokoneen ja pelikonsolien ääressä vietettyä aikaa. Sopiva ruutuaika on joidenkin ohjeiden mukaan enintään kaksi tuntia päivässä. Runsas ruutuaika voi olla este päivittäiselle liikunnalle tai riittävälle yöunelle. Se vietetään liikkumatta (ja ehkä napostellen). Se voi myös aiheuttaa turhaa lihasjännitystä ja virheasentoja. Poikkeuksena tästä ovat liikkuen pelattavat pelikonsolipelit.

Karhulan alakoulussa vietetään mediaviikkoa. Oppilaat ovat saaneet erilaisia projektitöitä. Niinan, Jonnan, Mohamedin ja Riston ryhmä tutkii, paljonko oppilaat käyttävät aikaansa viihdemedian ääressä.

LUKULUUPPI

- » Lue otsikko ja katso kuva. Mistä luulet tekstin kertovan?
- » Lue kysymykset ja tietoruudun teksti.

Kuuntele ja hoksaa

1. Mitä Niina, Jonna, Mohamed ja Risto suunnittelevat?
2. Kuka lapsista saa viettää eniten aikaa tietokoneella?
3. Kuka keskustelijoista viettää vähiten ruutuaikaa?

Kerro ja kuuntele

4. Onko teillä kotona sääntöjä tietokoneen käytön tai television katselun suhteen? Millaisia?
5. Ovatko vanhemmasi joskus kieltäneet jonkin elokuvan katselun tai jollekin internet-sivulle menon? Miltä kielto tuntui?
6. Oletko joskus viettänyt liikaa aikaa television tai tietokoneen ääressä? Mistä huomasit sen?

SANASALAATTI

7. Kuuntelutekstissä oli viihdemediaan liittyvää sanastoa. Kerää sanastoa vihkoosi ja keksi itse lisää aiheeseen sopivia sanoja. Voit etsiä sanoja esim. Televisio, Tietokone ja internet, Konsolipelit. Vertaile sanoja lopuksi parin kanssa tai pienissä ryhmissä.

Kalevalan synty

1800-luvun alussa Suomessa heräsi kiinnostus kansanrunoutta kohtaan. Kansanrunous tarkoittaa tavallisten ihmisten keskuudessa syntyneitä tarinoita ja lauluja, joita on kerrottu suullisesti satojen vuosien ajan. Runosäkeet muistettiin ulkoa ja opittiin korvakuulolta, koska kirjoja ei tuohon aikaan ollut.

Elias Lönnrot keräsi monilla matkoillaan tuhansia kansanrunoja talosta taloon kulkemalla mm. Suomen ja Venäjän rajamailla Itä-Karjalassa. Hän kuunteli ihmisten laulamat tai lausumat runot ja kirjoitti ne muistiin. Lönnrot aikoi ensin tehdä runojen pohjalta useita pienempiä teoksia eli pienoiseepoksia. Lopulta Lönnrot kuitenkin yhdisteli ja muokkasi runoja niin, että niistä syntyi yksi yhtenäinen epos. Hän teki suuren työn, jotta sai Kalevalan tapahtumat loogiseen järjestykseen ja loi uusiakin henkilöitä ja tapahtumia. Pääosa Kalevalan sisällöstä on kuitenkin runonlaulajien eli kansan suusta.

Kalevalan ensimmäinen painos, Vanha Kalevala, kertoo kahden kansan, Kalevalan ja Pohjolan, elämästä ja ristiriidoista. Kalevalan julkaisun jälkeen syntyi kansallinen innostus ja runonkeruutyötä jatkettiin. Varsinainen Suomen kansalliseepos eli Uusi Kalevala julkaistiin vuonna 1849. Uudessa Kalevalassa on 22 795 säettä, jotka on jaettu 50 runoon.

LUKULUUPPI

- » Silmäile sivun teksti ja alleiviivat sanat.
- » Tehkää käsittekartta yksin / parin kanssa: Mitä muistan Kalevalasta?

Lue ja hoksaa

1. Miten Kalevala on syntynyt?
2. Mitä Lönnrot teki, jotta sai Kalevalasta yhtenäisen tarinan?

Opettele ja opi

3. Sijoita Kalevalan syntyvaiheet aikajanelle. Tarkempia vuosilukuja voit etsiä internetistä tai pyytää apua opettajalta.

Kerro ja kuuntele

4. Tiedätkö muiden maiden kansalliseepoksia? Onko omassa kotimaassasi tai vanhempiesi kotimaassa julkaistu sellainen?

Esimerkkejä tunnetuista eepoksista ovat kreikkalaiset *Ilias ja Odysseia*, babylonialainen *Gilgamesh*, muinais-skandinaivialainen *Edda* ja virolainen *Kalevipoeg*.

SANASALAATTI

5. Selvitä, mitä alleiviivat sanat ja käsitteet tarkoittavat. Saat tärkeää sanastoa Kalevalajaksoa varten. Esim. *Eepos – laaja, alkuaan runomuotoinen kertova teos*.

Kalevalan matkaan

>>>

Vaka vanha Väinämöinen elelevi aikojansa noilla Väinölän ahoilla, Kalevalan kankahilla. Laulelevi virsiänsä, laulelevi, taitelevi. Lauloi päivät pääksytysten, yhytysten yöt saneli muinaisia muisteloita, noita syntyjä syviä joit' ei laula kaikki lapset, ymmärrä yhet urohot tällä inhalla iällä, katovalla kannikalla.

Kauas kuuluvi sanoma, ulos viestit vierähtävät Väinämöisen laulannasta, urohon osoannasta. Viestit vierähti suvehen, sai sanomat Pohjolahan.

KALEVALA. SKS 1999.

Tämä teksti on Kalevalasta. Oliko sitä helppo vai vaikea ymmärtää? Kalevalan kieli on monelle nykylukijalle hankalaa, koska siinä on vaikeita, vanhanaikaisia sanoja ja ilmauksia. Juoni etenee runon mukana kuitenkin niin hitaasti, että tarinaa pystyy seuraamaan, vaikka ei kaikkia sanoja ymmärtäisikään.

Kalevalan tapahtumat sijoittuvat Kalevalanimiseen kylään, jota kutsutaan joskus myös

LUKULUUPPI

- » Silmäile tekstiä. Mitä tekstilajeja alla olevat katkelmat edustavat?
- » Ketkä ovat tekstin päähenkilöt?

Sanat suussani sulavat,
puhe'et putoelevat,
kielelleni kerkiävät,
hampahilleni hajoovat.

Väinöläksi. Väinämöinen on päähenkilö, kuuluisa tietäjä ja kylän johtaja. Naapurikylä on nimeltään Pohjola. Kalevalan ja Pohjolan heimot taistelevat

keskenään, kumpi on mahtavampi. Tässä runonpätkässä kerrottiin, kuinka Väinämöinen, vanha mies, oli taitava laulaja. Hän lauloi yöt ja päivät. Viesti Väinämöisen laulutaidosta kulki Pohjolaan, naapurikylään asti.

Seuraava lainaus on Suomen lasten Kalevalasta:

>>>

Vaka vanha Väinämöinen oli kuuluisa tietäjä ja laulaja, oikea samaani. Hänellä oli muinaista, ikivanhaa muistitietoa ja syntyjä syviä niin paljon, että hän saattoi laulaa syntytarinoita yöt, päivät perätysten. Väinämöinen asui Väinölässä, Kalevalan kankailla.

Väinämöisestä ja hänen maineestaan kuuli kaukana Pohjolassa asuva Joukahainen, laiha poika lappalainen. Joukahaista harmitti – hän halusi itse olla paras. Hän lähtisi kilpasille Väinämöisen kanssa!

SUOMEN LASTEN KALEVALA. OTAVA 2003.

Lue ja hoksaa

1. Millä eri sanoilla (adjektiiveilla) Väinämöistä kuvataan yllä olevissa tekstikatkelmissa?

Opettele ja opi

2. Keitä Kalevalan henkilöitä teksteissä mainitaan? Tiedätkö muita?
3. Mitä nykyajan suomalaisia etunimiä Kalevalan nimet muistuttavat?
4. Mitä tapahtumapaikkoja tai paikannimiä teksteissä mainitaan?

Kerro ja kuuntele

5. Lukekaa ensimmäinen tekstikatkelma, joka on alkuperäisestä Kalevalasta, ääneen. Millaiselta Kalevalan kieli kuulostaa luettuna? Huomaatko, mitkä piirteet tekevät siitä runon?

Koirien Kalevalassa Kalevalan tapahtumat kerrotaan koiramaisesti. Kalevalan asukkaat ovat koiria ja naapurikylän, pimeän Pohjolan, asukkaat susia. Välissä elelee pieni, mutta sitkeä kissojen heimu. Kirjailija Mauri Kunnas on muuttellut Kalevalan juonta erilaiseksi. Niinpä jotkut asiat tapahtuvat Koirien Kalevalassa jopa toisinpäin kuin alkuperäisessä Kalevalassa!

>>>

Vaka vanha Väinämöinen, tietäjä iän ikuinen, oli koiranheimon suurin tietäjä, loitsujen laulaja ja mahtimies. Kerrottiinpa hänen olleen mukana jo silloin, kun maailma luotiin.

Hän, kuten kaikki koirat, eleli aikojansa Väinölän ahoilla, Kalevalan kankahilla, ja kauas kantautuivat kertomukset Väinämöisen laulusta ja osaamisesta.

Nuori Joukahainen oli kuullut Väinämöisestä. Hän osasi itsekin laulaa muutamia loitsuja, ja jotkut pitivät häntä oikein hyvänäkin.

– Tekisipä mieleni lähteä Väinölään koetamaan, kumpi meistä on parempi uros, hän mutisi kateellisena.

– Älä mene, emo kielsi. – Väinämöinen laulaa sinut lumiukoksi.

Mutta Joukahainen ei totellut vaan lähti.

KUNNAS, MAURI: KOIRIEN KALEVALA. OTAVA 2011.

SANASALAATTI

6. Etsi alleiviivatut sanat ja käsitteet. Selvitä/selvittäkää, mitä ne tarkoittavat.